

Az Alföldi Művészek Egyesülete mindenekelőtt az összefogásban rejlő erejére számít, de természetesen méltán elvárja a kormány, a város, a művészeti egyesületek, a műbarátok s a nagyközönség megértő támogatását is.

Az Alföldi Művészek Egyesülete a magyar kultúra nagy önvédelmi és hódító harcához akar küzdöket és fegyvereket állítani és az utóbbi években megindult egészséges és termékeny decentralizációnak kíván egyik erős végvára lenni.

Ha Nagybánya a magyar Barbizon, Szolnok a magyar München, Hódmezővásárhely a magyar Fiesole nevet érdemelte ki, Szeged, a legnagyobb vidéki város erkölcsi kötelességét teljesíti és hivatását tölti be, amikor művészeit a közös kultúra érdekében egyesíti, hogy Károlyi Lajos városából is új fény, új szín világosítson a magyar jövőbe, amelyet egyesült erővel, egymást bátorítva és segítve fogunk megteremteni.

Szeged, 1928. január 15.

Az Alföldi Művészek Egyesületének Előkészítő Bizottsága: Balla Jenő, Dinnyés Ferenc, Dorogi Imre, Erdei Dezső, Feleky György, Fogassy Ödön, Guss Rezső, *Hegy István*, Heks Nándor, Joachim Ferenc, Joachim József, *Juhász Gyula*, Klucsik Ferenc, Kovács Árpád, Láposy Hegedűs Géza, Lengyel Vilma, *Lugosi Döme dr.*, Magyar László, *Móra Ferenc*, Papp Gábor, Papp József, Parok Alajos, Petri Pick Lajos, Szabó Géza, Pfeiffer Elek, Sajó István, Sebestyén Endre, *Cs. Sebestyén Károly dr.*, Szolcsányi Gyula, Szolcsányi István, Szöri Józsefné, Tardos Taussig Ármán, Tápai Antal, *Terescsényi György*, Tóth István Jenő, Vigh Ferenc, Vlasits Károly.

ALFÖLDKUTATÁS.

Klebensberg Kunó gróf kultuszminiszter az Alföldi Magyar Közművelődési Egyesület közgyűlésén beszédet mondott az Alföld kulturális fejlesztéséről és tanulmányozásáról. A beszédből az alábbi részleteket közöljük.

A nagy magyar Alföldet nem a magyar geografia vitte a nemzet köztudatába, hanem Petőfi leíró költeményei. Költemetiünknek ezek a remekei, amelyeket minden iskolában olvasnak és amelyek minden jó magyar lelkében ott vannak, ezek vitték be kiirthatatlanul a magyar köztudatba az Alföldet, annak legnagyobb folyóját, a Tiszát, a gulyást, a délibábot és mindazokat, amiket az Alföldön ma is látunk. De még ezekből a gyönyörű költeményekből is kicsengtek a magyar alföldi nép és a Tisza folyónak pusztításai.

Hogy ezt a helyzetet világosan lássuk, vissza kell mennünk a történelemhez. Mohács után a magyar vidék kerül török hódoltság alá és voltaképpen a nemzetiség lakta vidékek maradnak meg. Csodálatos jelenség ez, mert ami ma a trianoni Magyarország, az a török időkben egészen idegen uralom alatt volt és abból állt az akkori Magyarország, amit fölünk Trianon elfoglalt. Én azt hiszem, nincs példa a világtörténelemben, hogy egy nemzet három-négy évszázadon belül teljesen megváltoztassa a maga területét. Ezt semmi sem bizonyítja jobban, mint az a tény,

hogy a magyar hazafiság nem mulandó valami, hanem szeretete a földnek, egy nagy ideáлизmus, egy nagy eszme, a magyar géniusznak maradandó nagy eszméje.

Mikor ezt a szót: „puszta“ kimondjuk, nem is gondolunk arra, hogy hány-szor láttunk az Alföldön kis dombocskákat, alatta a templom romja, a házaknak pedig nyoma veszett. Mikor azután a török mindent elpusztított, ami elpusztítható volt és minden gazdagságot összeharácsolt, akkor összefogatta az embereket és mint magyar rabszolgát, mint árút vitte a rabszolgavásárra. Amikor azután a felszabadító háború ehhez a területhez bennünket visszajuttatott, az egészen néptelen volt. Kezdték berajzani az emberek a belső területekről, akik aztán a tanya népének magvát alkották. Ez a magyar tanyás elvégezte a magyar honfoglalást!

A másik szomorú momentum, amely Petőfi gyönyörű költeményeiből kicseng, a Tisza árvizének a kártevése, mely magával hozza a Tiszaszabályozást. Ekkor megjelenik a Tiszánál a nagy magyar mérnök prototípusa, V á s á r h e l y i Pál és megkezdji a Tisza szabályozását. De vele együtt ott látjuk a magyar munkásembert, a magyar kubikost. Ez a két típus, a magyar tanyás és a magyar kubikos háromszázmillió koronával négymillióegyszázezer katasztrális holdat adott vissza a magyar nemzetnek. De mi lett Vásárhelyi Pál sorsa, akinek a szobra ott áll Szegeden és akinek a szobránál a magyar mérnökök időnkint ünneplik az ő emléket? Behívtak ide egy idegen mérnököt, aki mindent ellentétben csinált azzal, amit Vásárhelyi jónak látott. Vásárhelyi belehalt a mellőzésbe, amellyel ő rettenetes igazságtalanság érte, mert később mégis csak kénytelenek voltak az ő terveihez visszatérni. Akkor is megvolt nálunk az a negatív típus, amely fokonykint veti rá magát ebben az országban minden munkára. De nem áll egyedül az, amit akkor Vásárhelyivel cselekedtek.

Nem hiszem, hogy Európának tíz olyan szép épülete legyen, mint a mi parlamentünk. Amikor elkészült, bemutatták a politikai világnak. Mi hátul mentünk az építmény tervezőjével, mikor meghallottuk, hogy leszólják egyesek ezt a nagyszerű alkotást. Mikor meghallotta Steindl, zokogva mondta, hogy miért érte ő meg ezt a napot, mikor ő mindig istenfélő és ember-szerető ember volt. Mert az alkotó embernek a szeretet a legnagyobb gyönyörűsége, az a belső öröm, amelyet csak az alkotó ember érez. Vajjon mit érezhetett Vásárhelyi Pál akkor, amikor az Aldunán sziklát robbantott és amikor a Tisza szabályozásával annyi területet adott vissza nemzetének? Nagyot vét az a nemzet, amely gáncsot vet az alkotó embereknek, mert nem az alkotó embert bántja azzal, hanem az alkotásnak és ezzel önmagának árt. Ezért a történelemírás feladata lesz igazságot szolgáltatni azoknak, akik a kortársaktól igazságtalanságot szenvedtek.

A magyar tanyás és a magyar kubikos mellett megjelent a magyar mérnök, a magyar intelligencia. A magyar mérnök után jött a magyar tanító és ez vitte ki utána a magyar művelődést. Itt egészen nyíltan és őszintén meg kell állapítanunk azt, hogy 16—17 ezer tanítóra és mintegy 8500 tanteremre van szükségünk, hogy E ö t v ö s törvényét teljesen végre tudjuk hajtani és ezeknek az alkotásoknak túlnyomó részét ki kell vinnünk a nagy magyar Alföldre a tanyavilágba. Eddig 1151 ilyen népiskolai objektum készült el. Azután sor került az alföldi egyetemekre. Debrecen, ez a nagy református központ keresztülvitte, hogy az egyik főiskolát megkapja, az erdélyi menekült egyetem pedig Szegeden nyert elhelyezést. És ez a két intézmény együtt ma már nem két egyetem az Alföldön, azért, mert véletlenül

az Alföldön van, hanem mind a kettő az Alföld egyeteme. Az *Alföld egyeteme* olyan értelemben véve, hogy a teológiai fakultás az Alföld vallási ügyeivel foglalkozik, a jogi fakultás az Alföld társadalmával, a filozófiai fakultások az Alföld történetével, az orvosi fakultások pedig az alföldi nép betegségeivel foglalkoznak.

Eddig az alföldi egyetemek még nem képviselték az Alföld tudományosságát, mert az Alföld még nem egy olyan lezárt része a tudományosságnak, mint a Dunántúl. Amint Petőfi megteremtette az Alföldnek a poézisét és esztétikáját, úgy kell megteremtenie most a debreceni és a szegedi egyetemeknek az Alföld tudományosságát. Így kap majd az Alföld egy sajátos egyéniséget. De nem elég az, hogy mi ezt a munkát elvégezzük, nem elég az, hogy odaadjuk pénzünket, hanem kell, hogy ezek az alkotások valóban a nemzet közkincsévé váljanak, hogy nemzetünk szeresse is azokat!
